

KEJTI HIKMAN

Vrata krletke

Prevela
Rajka Marinković

■ Laguna ■

Naslov originala

Katie Hickman
THE AVIARY GATE

Copyright © 2008 by Katie Hickman

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

Ovo je knjiga za moga sina Luka,
Nur 'Ajnaja,
svetlost mojih očiju,
koji je bio sa mnom na samom početku

Moguće rekonstrukcije harema iz 1599.

1. Soba za molitvu sultanije valide
2. Spavaća soba sultanije valide
3. Glavne odaje sultanije valide
4. Odaje sultanije valide
5. Dvorište karija
6. Kupatilo karije
7. Odaja glavnog crnog evnuha
8. Sobe crnih evnuha
9. Validina kupatila
10. Sultanova kupatila
11. Odaja Haseki Gulaj
12. Validino dvorište
13. Odaja Silije Lampri
14. Zlatni put
15. Sultanova carska dvorana
16. Sobe karija
17. Sultanova spavaća soba
18. Bašte harema

- 1599
— Današnjica

Uloge

(* *ličnosti koje su stvarno postojale*)

Englezi

- * Pol Pindar – trgovac u Kompaniji Levant; sekretar engleskog ambasadora
- Džon Keru – njegov sluga, glavni kuvar
- * Ser Henri Lilo – engleski ambasador
- Ledi Lilo – njegova supruga
- * Tomas Dalam – graditelj orgulja
- * Tomas Glover – trgovac u Kompaniji Levant, sekretar engleskog ambasadora
- * Vilijam i Džonas Oldridž – trgovci, engleski konzuli na Hiosu i u Patrasu
- * Džon Sanderson – trgovac u Kompaniji Levant
- * Džon Henger – njegov šegrt
- * Gospoda Šarp i Lambet – trgovci Kompanije Levant sa sedištem u Alepu
- * Velečasni Mej – paroh engleske ambasade u Carigradu
- * Katbert Bul – kuvar u engleskoj ambasadi
- Tomas Lampri – pomorski kapetan
- Silija Lampri – njegova kćerka
- Aneta – njena prijateljica

Turci

- * Safija, sultanija valida – majka sultana Mehmeda III
- * Esperanca Malči – validina kira
- Gulbahar, Ajša, Fatima i Turhan – validine glavne sobarice
- Gulaj, sultanova haseki – sultanova omiljena naložnica
- Handan – sultanova naložnica i majka princa Ahmeda
- Hanza – mlada žena u haremu
- Hasan-aga, poznat i kao Mali Slavuj – glavni crni evnuh
- Zumbul – evnuh
- Sulejman-aga – viši evnuh
- Karija Lala – pomoćnica domaćice haremskog kupatila
- Karija Tata i karija Tusa – haremske služavke
- * Sultan Mehmed III – otomanski sultan 1595–1603.
- * Nurbanu – stara sultanija valida
- * Džanfreda Katun – bivša haremska upravnica
- * Džamal el Andalus – astronom

Ostali

- * De Brev – francuski ambasador
- * Mlečanin Bajlo – venecijanski ambasador

Prolog

Oksford: Sadašnjost

Kada ga je Elizabet pronašla, pergament je bio ćilibarske boje čaja, trošan kao plesan na lišću.

List velikog formata bio je pažljivo presavijen tri puta tako da savršeno staje među listove knjige. Duž jedne presavijene stranice bio je vodeni žig. Elizabet brzo još jednom pogleda u katalošku odrednicu – *opus astronomicus quorum prima de sphaera planetarium* – a zatim ponovo u presavijeni list.

Pronašla sam ga.

Grlo joj se steglo. Na trenutak je sedela potpuno mirno. Bibliotekar joj je bio okrenut leđima, nagnut nad kolicima punim knjiga. Pogleda na zidni sat: pet minuta do sedam.

Imala je još pet minuta do zatvaranja biblioteke, možda i manje. Zvono se već bilo oglasilo i većina drugih čitalaca počela je da se pakuje. Elizabet još uvek nije mogla da se natera da raširi papir. Umesto toga, ona uze knjigu i držeći je pažljivo, širom otvorenu, s hrbatom u skupljenim rukama, podiže je ka licu. Pažljivo, samo pažljivo, reče u sebi.

A zatim, sklopljenih očiju, omirisa je kao obazriva mačka. I odmah je osetila miris burmuta i stare prašine, kao i slab zadah kamfora. A potom – more, da, more. I još nešto, ali šta? Ponovo je udahnula, ovoga puta vrlo nežno.

Ruže. Tuga.

Elizabet spusti knjigu drhtavim rukama.

Prvo poglavlje

Carigrad, 31. avgust 1599. godine

Noć

„**J**esu li mrtvi?“
„Devojka jeste.“

Vitka prilika s dva jedva uočljiva zlatna lanca na nežnim nožnim člancima, ležala je sa licem zagnjurenim u jastuke na podu.

„A on?“

*Kira** sultanije valide, Jevrejka Esperanca Malči, priđe drugom telu koje je, nezgrapno raširenih ruku i nogu, ležalo na divanu, i osvetli mu lice fenjerom. Izvadi iz džepa ogrtača malo ogledalo ukrašeno draguljima, i prinese ga njegovim nosnicama. Gotovo nevidljiva para zamagli površinu ogledalceta. „Ne, Vaše veličanstvo. Ne još.“

U senci uz dovratak male spavaće sobe, Safija, sultanija valida, majka Božje senke na zemlji, povuče lagani ogrtač preko ramena, drhteći uprkos sparnoj noći. Na njenom prstu blesnu smaragd veličine golubijeg jajeta, na trenutak odbivši svetlost iz Esperancinog fenjera. „Ali neće još dugo. Šta mislite?“

„Neće dugo, veličanstvo. Da pozovem lekara?“

„Ne!“ odgovor je bio oštar. „Nikakvog lekara. Ne još.“

* Tur.: službenica, nameštenica. (Prim. prev.)

Okrenule su se prema čoveku koji je izdisao na divanu, hrpi mekog crnog mesa. Na podu pored divana ležao je prevrnut poslužavnik, a njegov sadržaj je bio rasut okolo. Tragovi neke tamne tečnosti, hrane ili izbljuvka, presijavali su se kao paučina među jastucima. Tanak crni mlaz curio mu je iz jednog uha.

„Otrov?“

„Da, veličanstvo.“ Esperanca kratko klimnu glavom. „Pogledajte...“, ona se sagnu i podiže nešto iz krhotina porcelana.

„Šta je to?“

„Nisam sigurna. Mislim da je dečja igračka... brodić.“

„Ne izgleda kao igračka.“

Esperanca se pažljivije zagleda u predmet koji je držala i u tom trenutku komadić se odvali u njenim prstima. „Ne, nije igračka“, reče ona razmišljajući. „To je neka šećerlema.“ Prinela ju je ustima kao da će da odgrize komadić.

„Ne stavljaj to u usta!“ Safija joj je skoro izbila šećernu igračku iz ruku. „Ja ću je uzeti. Daj mi je...“

Iza divana je bio otvoren prozor, okrenut prema tremu popločanom zelenim i belim pločicama i ispunjenom saksijama sa rascvetanim jasminom. U usamljenoj svežini noći, odjednom se začula neka buka.

„Brzo, lampu.“

Esperanca priguši fenjer. Nekoliko trenutaka dve žene su nepomično stajale.

„Mačka, veličanstvo.“ Safijina sobarica, pokrivena velom kao i njena gospodarica, tako da Esperanca nije mogla da joj vidi lice, tiho progovori iz mraka iza njih.

„Koliko je sati, Gulbahar?“

„Još nekoliko časova do svitanja, veličanstvo.“

„Zar već?“

Kroz prozor se video tračak noćnog neba iznad visokog zida trema. Oblaci su se razišli, pa je mesečina, mnogo svetlija od Esperancinog fenjera, ispunila sobu. Po zidovima male spavaće sobe, pločice kao da su treperile i podrhtavale, srebrnastoplave i

srebrnastozelene, kao voda u bazenu u kome se ogleda mesec. I nepokretno telo, potpuno nago, osim najtanjeg mogućeg belog muslina obmotanog oko bedara, bilo je obasjano mesečinom. Safija je sada mogla da mu razabere obrise. Bilo je to žensko telo, meko i gotovo bez ijedne dlačice: pohotljivi nagi kukovi, bibave grudi, bradavice boje melase. Monumentalna skulptura od mesa. Koža koja je po danu bila sjajna i crna, sada je izgledala kao prašnjava prostirka, kao da je otrov isisao sav sjaj iz nje. A u uglovima usana koje su bile užasno razjapljene, debele i crvene kao cvetovi hibiskusa, skupljali su se mehurići pene.

„Veličanstvo...“, Jevrejka nervozno zatrepta prema Safiji. „Recite nam šta da radimo, veličanstvo“, molila je.

Ali Safija kao da je nije čula. Zakoračila je u sobu. „Mali Slavuju, stari moj prijatelju...“, prošaputala je jedva čujno.

Široka bedra bila su raskrečena na jastucima, nehajno nepriстойno, kao u žena na porođaju. Mačka koja je njuškala po krhotinama po podu skočila je na divan i povukla tanki pokrivač od muslina razotkrivši delove tela koje je skrivao. Esperanca krenu da ih ponovo prekrije, ali sultanija valida je zaustavi brzim pokretom ruke. „Ne. Pusti me da vidim. Hoću da vidim.“

Ona koraknu još bliže. Njena sobarica Gulbahar ispusti tih prigušen zvuk, gotovo nečujan uzdah. Kao ni po celom telu, na preponama nije bilo nijedne dlačice. Između debelih butina, gde bi trebalo da budu intimni organi, nije bilo ničega. Umesto njih, prazno mesto: samo gadan ožiljak, podvezan i spržen kao opekotina, tamo gde su nekada, u nekom nezamislivo dalekom trenutku u njegovom nezamislivo dugom životu, jednim jedinim potezom noža odsečeni penis i mošnice Hasan-age, glavnog crnog evnuha sultanije valide.

Lebdeći na oblaku bola Hasan-aga, Mali Slavuj, registrovao je, delom svesti koja se već gubila, da je sultanija valida u blizini.

Šapat žena bio je zbrkan, samo tiho zujanje u njegovim ušima, ali njen miris, mirte i ambre, kojima je mirisala unutrašnjost svojih ogrtača, kožu svojih prelepih bedara, stomak i najintimnije delove tela... nikada se ne bi mogao prevariti u vezi sa tim mirisom, čak ni sada, na svom odru.

Ponovo je osetio kao da lebdi. Bol koji mu je kao demon parao utrobu uminuo je, kao da je telo posle dugog mučenja postalo neosetljivo na patnju. Prepustiti se, sada, prepustiti se. Da li je budan ili sanja? Za bol je znao i ranije. Pred oči mu je iskrsla slika dečaka. Mali dečak, ali i tada zdepast, s kovrdžavom, kratko podšišanom kosom kao crnom kapom navučenom neobično nisko na obrve. Negde u njegovom snu čuo se ženski glas kako vrišti, a zatim i muški glas. Glas njegovog oca? Hasan--aga, glavni crni evnuh, nije imao roditelje. A možda je nekada i imao, u onom drugom životu, pre mnogo godina, kada je još bio ceo.

Dok je lebdeo, još uvek na ivici svesti, javljale su mu se, a zatim nestajale, i druge slike, kovitlajući se na talasu oseke njegovog uma. Pred njim se sada pružao široki plavi horizont. Dečak kratko podšišane kose hodao je beskrajnim putem, sve dalje i dalje. Povremeno bi, da bi se ohrabrio, zapevao, ali uglavnom je samo hodao i hodao, kroz šume i prašume, preko reka i otvorenih ravnica. Jednom je noću čuo riku lava. Drugi put video je jato ptica, jarkoplavih i crvenih, koje su iznenada uzletele kao prasak vatrometa iz šumskih dubina.

Je li bilo drugih ljudi s njim? Da, mnoštvo njih, uglavnom dece slične njemu, a svi su bili vezani lancima oko nogu i vrata. Često su se saplitali, neki bi ostali da leže tamo gde bi pali. Pokušao je da stavi ruku na vrat, ali u udovima više ništa nije osećao. Gde su mu ruke i noge? I gde mu je vrat? Obuzela ga je blaga radoznalost, a zatim osećaj iščašenosti, silan i vrtoglav, kao da su različiti delovi njegovog tela razbacani daleko jedni od drugih, poput meseca i zvezda.

No nije se bojao. Negde se nekada već tako osećao. Pesak. Ima neke veze s peskom. Hodanje je prestalo i sada je pred njim bio novi horizont, nemilosrdan i zlatan. Oči su ga bolele dok ga je gledao.

Bila je noć kad su došli po njega i bilo je hladno. Uveli su ga u neku kolibu i neki ljudi su mu dali da pije nešto što je isprva ispljunuo, ali oni su bili uporni. Da li im je pevao? Sećao se jedva приметnog sjaja u njihovim očima dok su čučali pored vatre, vrtoglavice i gadnog ukusa u ustima. Odahnuo je kad su ga stavili da legne pored vatre. A zatim se začuo zvuk prevlačenja metala o kamen i osećaj velike toplote. Ruka nekog čoveka, veoma nežna, povukla mu je košulju iznad struka, razotkrivši njegove genitalije. Dali su mu komad drveta da zagriže, ali još nije shvatao šta mu se dešava.

„Postoje tri načina.“ Sad je govorio čovek koji se razlikovao od ostalih. Oko glave mu je bio obmotan turban od uvijene tkanine, što je bio običaj među ljudima sa severnih peščara. „Kod prva dva, mošnice mogu ili da se zgnječe ili potpuno uklone. Penis ostaje, ali pacijent posle toga ne može da bude plodan. Bol je velik i postoji izvestan rizik od infekcije, ali većina preživi, naročito mladi. Treći način obuhvata uklanjanje svih genitalija.“ Kao kroz maglu, dečak je bio svestan da mu se čovek uneo u lice. „Naravno, rizik je mnogo veći. Možete izgubiti plen, ali potražnja za ovakvima je ogromna. Naročito ako su ružni... a *fuj!*“, tiho se nasmeja, „ovaj je ružan kao nilski konj.“

„Kakve su šanse?“ upita čovek koji je izvukao dečakov ud.

„Ako je lekar nepažljiv, malo njih preživi treći način. Ako ne polude od bola, onda ih ubije groznica do koje kasnije dolazi. A ako ih groznica ne ubije, postoji opasnost da organi srastu dok rana zarasta. Lekar mora da ostavi otvor kroz koji će moći da prolazi pacijentov urin. Ako se za to ne pobrine, nema nade, sigurno nastupa smrt. Najgora i najbolnija smrt. Ali ja sam vrlo umešan u ovom poslu, i kod mene su šanse dobre: oko polovine mojih pacijenata preživi. A u ovom slučaju...“, dečak je opet

postao svestan lica ispod turbana koje odozgo gleda u njega, „pa, meni deluje dovoljno jak. Prodaćete ga u harem samog velikog gospodara, siguran sam.“

Ljudi oko vatre su jedno vreme nešto razgovarali, a onda je prvi, koji je izgleda bio glavni među njima, ponovo progovorio.

„Naša roba je dragocena. Prešli smo dugačak put, pet hiljada kilometara, možda i više, od šuma pored velike reke, i već smo izgubili preveliki deo robe da bismo preuzeli takav rizik. U Aleksandriji, kuda smo krenuli, lako ćemo prodati one koji će ostati robovi, i zarada nam je sigurna. Ali, kao što ste rekli, za ovako nešto dobija se veliko bogatstvo. Naročito u današnje vreme, za dečaka iz ovih krajeva. Samo jedan dobar, kažu, doneće dobit kao svi ostali zajedno. Na pijacama u Aleksandriji i Kairu priča se da ih otomanski gospodari više vole od belih evnuha koji dolaze s dalekih planina na istoku velikog turskog carstva. Ovakve crne evnuhe sebi mogu da priušte samo najbogatiji haremi u carstvu. Moglo bi se reći da su oni luksuzna roba, poput nojevog perja, zlatnog praha, šafrana i slonovače koje pustinjски karavani donose. Rizikovaćemo samo s jednim. Neka to bude ovaj dečak, pošto, kao što rekoste, deluje snažno pa će verovatno preživeti. Okušaćemo sreću s tvojom veštinom, Kopte, samo ovaj put.“

„Znači, dečak koji peva. Neka bude tako.“ Čovek s turbanom klimnu glavom. „Vi ste pravi trgovac, Masuf-beže. Trebaće mi ključalo ulje da spržim ranu“, dodade poslovno. „I četvorica vaših najsnažnijih ljudi da drže dečaka. Bol im daje snagu za desetoricu.“

Skoro četrdeset godina kasnije, u prohladnoj i mirisnoj noći na Bosforu, nago telo Hasan-age malo se pomeri, prsti mu se raširiše i slabašno zaigraše po jastucima na divanu kao čudovišni moljci. Polako, njegov um ponovo utonu u prošlost.

Još uvek je bila noć. Kad su završili, već su, na Koptovu zapo-vest, iskopali rupu u pesku iza kolibe. Bila je to uska rupa, ali

duboka, široka tek toliko da zakopaju dečaka do vrata u uspravnom položaju, tako da mu se samo glava videla. A zatim su ljudi otišli i ostavili ga. Dečak se ovoga nije sećao, samo je pamtio da je nešto kasnije došao k sebi s osećanjem velike hladne težine peska svuda oko njega, a potom i sa svešću da su mu ruke i noge čvrsto vezane, kao da ga je ščepao džinovski pauk.

Koliko dugo su ga ostavili živog pokopanog u toj rupi? Pet dana... sedmicu? Tokom prvih nekoliko dana u groznici, a zahvatila ga je gotovo odmah, nije primećivao da vreme protiče. Uprkos paklenoj vrućini tokom dana, pod suncem od koga mu se činilo da mu krv ključa ispod bubnih opni, zubi su mu cvokotali. A između nogu, bol koji je goreo takvom žestinom da mu se gorka žuč skupljala u ždreleu. Najgora od svega bila je žeđ, strašna žeđ koja je nadjačavala sve, opsedala ga i mučila. Vikao je da mu daju vode, ali njegov glas, sada slabašan kao u mačeta, nije dopirao ni do čijih ušiju.

Jednom se probudio i video čoveka s turbanom koga su svi zvali Kopt kako ga posmatra. Doveo je glavnog goniča robova, čoveka crnog kao noć, u dugom, svetloplavom ogrtaču.

„Groznica prolazi?“

Kopt klimnu glavom. „Kao što sam rekao, dečak je snažan.“

„Znači, mogu da uzmem svoju robu?“

„Strpljenja, Masuf-beže, groznica prolazi, ali rana mora da zaraste, i to dobro da zaraste. Ako želite da vam roba ostane čitava, morate pustiti da pesak obavi svoje. Još ne sme da se pomera.“

„Vode...“ Da li je progovorio? Dečakove usne bile su tako suve da su pucale i krvarile na svaki pokušaj da progovori. Jezik mu je bio toliko otekao da ga je skoro ugušio. Ali dva čoveka su se već udaljila.

Te noći mu je prvi put prišla devojkа. U prvi mah je nije video, već se probudio iz isprekidanog polusna jer je osetio svežinu na čelu i usnama. Njen dodir je izazvao bolni urlik, suv

kao drenovina, u njegovom oteklu grlu. Ali nije se čulo ništa. Vlažna tkanina presekla ga je kao nož.

Neka figura, nestvarna kao duh, kleknu pored njega na pesak.

„Vode...“, s naporom je pokrenuo usne da oblikuju ovu reč.

„Ne, ne smem.“ Dečak žmirnu očima i ugleda široko glatko lice male devojčice. „Još ne smeš da piješ. Prvo ozdravi, a onda pij.“

Nije bila među onima koji su putovali s njim, u to je bio skoro sasvim siguran, ali ton njenog glasa bio mu je blizak, pa je pomislio da i ona mora da je iz šuma preko velike reke. Dečaka su pekle oči, ali bile su previše suve da bi plakao.

Devojčica mu je sada tkaninom nežno prelazila preko lica. Pažljivo mu je otresla pesak s kapaka, iz nozdrva, ušiju, ali kada je pokušala da mu ponovo dodirne usne, silovito se trgao a iz grla mu se otelo neartikulisano struganje, kao graktanje vrane.

„Šššš!!“ Podigla je prst do usana, a u tami je video kako joj sijaju beonjače. Potom je pritisla usne uz njegovo uho. „Doći ću opet.“

Prikupila je tanke nabore svoje košulje, a dečak je pratio pogledom njenu malenu figuru kako nestaje u noći. Još uvek je osećao njen topao dah na obrazu.

Kad se vratila, u ruci je nosila bočicu. Čučnula je pored njega i ponovo primakla usne njegovom uhu. „Ovo ulje koriste za kuvanje. Neće ti škoditi.“

Umočila je mali prst u ulje i pažljivo ga nanela na njegovu gornju usnu. Iako se dečak stresao, nije kriknuo kao ranije.

Posle toga, čekao ju je svake noći, a ona je dolazila da mu spere pesak s lica hladnom tkaninom i da mu namaže usne uljem. Mada je uporno odbijala da mu da vode, govoreći da se on neće oporaviti ako to učini, donosila mu je komadiće tikve i krastavca, sakrivene u džepovima ogrtača. Stavljala mu ih je među usne, a on je uspevao da ih drži u ustima, umirujući i omekšavajući otečeni jezik. Dvoje dece nije razgovaralo,

ali ponekad, pošto bi završila, devojčica bi sela pored njega i pevala. A pošto su njemu oduzeli glas, on bi je slušao, ushićen, gledajući u zvezde, mnogobrojne i sjajne, kako trepere na pustinjskom nebu.

Kao što su i mislili, dečak je bio snažan, pa je preživeo. Izvukli su ga iz peska i počeli se bolje ophoditi prema njemu. Dali su mu nov ogrtač, zeleni s belim prugama, i tkaninu da obmota glavu. Stavili su mu do znanja da više neće biti vezan lancima s ostalima, već jahati na kamili iza gospodara robova, kako doličuje najdragocenijoj robi. Rana je uredno zarasla, mada je još bila veoma osetljiva, a ožiljak nije prekrpio otvor. Kopt mu je dao tanku srebrnu cevčicu i pokazao kako da je ubaci u telo. „Kad hoćeš da mokriš, staviš je ovako, vidiš?“

Kad je došlo vreme za odlazak, dečak je video drugu grupu trgovaca kako okuplja svoj tovar u malom karavan-seraju. Raštrkana grupa muškaraca i žena, okovana lancima oko vrata i članaka, stajala je uza zid pokušavajući da se zaštiti kako zna i ume od peska nošenog vetrom, koji ih je šibao i ubadao po licu. Na kraju reda dečak prepoznađe malu priliku, devojčicu koja mu je pomogla. „Kako se zoveš?“, doviknu joj.

Ona se okrenu i znao je da ga je prepoznala, iako je bio u novom zeleno-belom ogrtaču i sedeo u sedlu iza gospodara kamila.

„Kako se zoveš?“

„Li...“

Nešto mu je dovikivala, ali njene reči su se gubile u zvižducima vetra. Uz škripu kože i zveckanje zvona, njegov karavan je kretao. Devojčica stavi ruke oko usta i doviknu ponovo: „Li...“, viknula je u vetar. „Lili.“

Dok je Hasan-aga još uvek lelujavao na nesigurnim obalama između uspomena i smrti, konačno se razdanilo nad Zlatnim rogom.

S druge strane moreuza, u četvrti Pera, utočištu stranaca i nevernika, Džon Keru, glavni kuvar engleskog ambasadora, sedeo je na baštenskom zidu i krckao orahe.

Noć je bila teška i topla. Sedeći na zidu, što je ambasador izričito zabranio, Keru je skinuo košulju, što je takođe bilo izričito zabranjeno, kako bi uživao u ono malo svežine koju je donosio povetarac u praskozorje. Ispod njega, zemljište se spuštalo, tako da se pružao jasan vidik preko stabala badema i kajsija. Uz obalu su se videle drvene kućice za čamce bogatijih trgovaca i stranih izaslanika.

Iako je prvi poziv muhamedancima na molitvu odjeknuo pre više od pola sata, toga jutra je bilo malo vidljivog prometa na vodi ili u gradu preko puta. Slaba izmaglica, sada obojena najnežnijom ružičastom nijansom (za koju je Keru naučio da nije osobenost samo carigradske zore, već je ista kao boja slatkog od ružinih latica), još uvek je obavijala vodu i obalu iza nje. Iznenada, jedan mali kajak, uski čamac na vesla tipičan za Bosfor, probi se iz izmaglice polako se približavajući obali Pere. Keru je čuo lupkanje i zapljuskivanje vesala, a zatim i krik galebova koji su kružili iznad čamca dok su im se stomaci belo i zlatno presijavali pri jutarnjoj svetlosti.

Dok je posmatrao prizor, izmaglica se podigla sa suprotne obale i odjednom se ukazala sultanova palata, ružičast i zlatan začarani grad, sa čempresima kao kulisama od crnog papira, kupolama, minaretima i kulama, što podrhtava iznad mutne vode kao da su ga okačili divovi.

„Rano si ustao, Keru“, začu se glas iz bašte ispod njega, „ili nisi ni spavao?“

„Gospodaru“, salutirao je Džon Keru u pravcu glasa, nehajno oslonjen na zid i nastavio da krcka orahe.

Pol Pindar, sekretar ser Henrija Lila, engleskog ambasadora, na trenutak je pomislio da mu uputi jedan od nekoliko prekora koji su mu bili navrh jezika, a zatim odustade. Ako je išta naučio

tokom svih godina poznanstva s Keruom, to je da ga ne vredi prekorevati, činjenica u koju još uvek nije uspevao da ubedi ambasadora, niti je verovao da će ikada uspeti. Umesto toga, baci viši pogled ka još uvek usnuloj kući i on se pope na zid.

„Uzmite orah.“ Ako je Keru i video Polovu nakratko dignutu obrvu, nije to pokazao.

Pol je na trenutak zamišljeno posmatrao zavaljenu priliku: kosa, kovrdžava i neočešljana, visila mu je do ramena, telo, krhko ali u dobrom stanju i lepo građeno, puno zbijene energije kao zategnuta struna na luku. Često je posmatrao Kerua kako radi, diveći se preciznosti i gracioznosti s kojom se kretao, čak i u najmanjem i najvrelijem prostoru. Izbleдели ožiljak, ishod kuhinjske tuče, protezao se jednom stranom lica, duž jagodice, od uha do ugla usana. Neko vreme su dva čoveka sedela zajedno u drugarskoj tišini, tišini kaljenoj tokom dugih godina njihovog statusno neprikladnog prijateljstva.

„Kakvi su ovo orasi?“, upita Pol posle izvesnog vremena.

„Zovu ih 'pistaći'. Pogledaj kakva je to zelena boja, Pole!“ Keru se iznenada nasmeja. „Jesi li ikada video takvu lepotu u običnom orahu?“

„Ako te ambasador vidi ovde, Keru, nakon što je izričito...“

„Lilo može da se obesi.“

„Prvo će tebe da obesi, prijatelju“, odgovori Pol ravnodušnim glasom. „Oduvek sam to govorio.“

„On kaže da ne smem više da kuvam, barem ne u njegovoj kući. Treba da prepustim kuhinju onoj vreći sala s ravnim tabanima Katbertu Bulu, onom velikom pavijanu koji ne zna ni kako se kuva bosanski kupus...“

„Pa...“, Pol uze još jedan pistać, „sam si kriv.“

„Znaš li kako ga zovu?“

„Ne“, reče Pol. „Ali ti ćeš mi sigurno reći.“

„Fog.“*

* Engl.: magla. (Prim. prev.)

Pol nije odgovorio.

„Hoćeš li da ti kažem zašto?“

„Hvala, mislim da mogu da pogodim.“

„Smeškaš se, sekretaru Pindare.“

„Ja? Ja sam najponizniji sluga njegove cenjene ekselencije.“

„Njegov sluga možda, Pindare, ali nema ničeg poniznog kad si ti u pitanju. Još samo kad bi on imao pameti da to vidi.“

„A ti, pretpostavljam, znaš šta znači biti ponizan.“

„Naprotiv, kao što dobro znaš, o toj temi ne znam apsolutno ništa. Osim iznutrica* koje mu stavljam u pitu. Ali zato znam sve o slugama.“

„Ni blizu dovoljno, Keru. Moj otac je to govorio tokom svih godina dok si bio u njegovoj službi, ako je 'služba' prava reč za tvoje bravure i predstave, u šta ja prilično sumnjam.“ Stariji čovek je govorio blago. „Naš cenjeni ambasador je barem u tome sasvim u pravu.“

„Da, ali tvoj otac me je voleo.“ I dalje potpuno hladnokrvan, Keru vešto krcnu pistać jednom rukom. „Dok mi ne vrati kuhinju, Lilo može da se obesi. Jesi li ga video onog jutra kad su Tomas Dalam i njegovi ljudi konačno otvorili onu veliku kutiju i ustanovili da je njegov dragoceni poklon polomljen i plesniv? Naš Tomas, koji je za jednog Lankaširca prilično vešt govornik, rekao mi je, što se retko dešava, da je ser Henri izgledao kao da se napinje na noši.“

„Znaš, Keru, ponekad ipak preteruješ.“ Iako je Polov ton još uvek bio blag, on nervozno odbaci punu šaku ljuski od pistaća koje je držao. „On je ambasador i trebalo bi da ga poštuješ.“

„On je trgovac u Kompaniji Levant.“

„On je kraljičin izaslanik.“

„On je prvo i pre svega trgovac. Činjenica koju vrlo dobro znaju drugi stranci ovde u Carigradu, naročito drugi izaslanici, Bajlo iz Venecije i francuski ambasador, pa nas zbog toga preziru.“

* Engleska igra reči: *humble* – ponizan, *humblers* – iznutrice. (Prim. prev.)

„E, onda su budale“, reče Pol kratko. „Svi smo mi sada trgovci, jer smo svi u službi časne Kompanije, a to nije nikakva sramota. Naprotiv, naše sudbine, tvoja i moja, sudbina čitave naše zemlje, zavise od nje, zapamti šta sam ti rekao. A ta činjenica nam nikada nije ugrozila položaj kod Turaka. Štaviše, sada nas cene više nego ikada pre.“

„Ali samo onoliko koliko je za njih korisno.“

„I jeste tako; veoma korisno“, reče Pol oštro. „Ne samo za trgovinu koja im je od koristi koliko i nama već i zato što imamo zajedničkog neprijatelja: Španiju. Možda će pokušati da nahuškaju Venecijance i Francuze protiv nas, ali to je samo igra. Činjenica je da smo im potrebni koliko i oni nama. Znaš li da sultanova majka, sultanija valida Safija, za koju kažu da je veoma moćna dama (iako Lilo, bojim se, u to nikada neće poverovati) održava ličnu prepisku s našom kraljicom? Već joj je slala poklone, jednako vredne kao što su naši, a čuo sam da će to ponovo učiniti. Ja treba da ih ponesem kad se budem vraćao.“

„Kako iko utamničen na tom mestu može imati moć?“ Keru pokaza na kupole i kule s druge strane sjajne vodene površine ispod njih. „I sam veliki Turčin je samo zatočenik, kažu naši janičari.“

Sada se jutarnja izmaglica već bila sasvim razišla, a desetak ili više kajaka i većih čamaca počelo je da obavlja svoj posao duž obala.

„Kažu da tamo ima na stotine žena i sve su sultanove robinje i naložnice i da do kraja života nikada ne smeju pokazati svoje lice drugom čoveku“, Keru nastavi.

„Njihov način života nije kao naš, to je sigurno, ali možda nije sasvim kao što mislimo.“

„Još nešto se priča o sultaniji validi“, Keru se ponovo okrenu ka Polu, „da joj se veoma dopao gospodin sekretar Pindar kad je otišao da joj isporuči kraljičine poklone. Bože dragi!“

Keruove oči blesnuše. „Fog mora da se napinjao više nego na noši kad je to čuo.“

Pol se nasmeja i protiv svoje volje.

„Hajde, Pole, kaži kakva je. Sultanova majka, omiljena žena starog Turčina, sultana Murata. Kažu da je bila takva lepotica kad je bila mlada da je samo njoj bio veran, više od dvadeset godina.“

„Nisam je video. Razgovarali smo kroz rešetku. Govorila je na italijanskom.“

„Zar je Italijanka?“

„Ne, ne verujem.“ Pol se prisećao senke iza paravana, koju je više osećao nego video, kao sveštenik u ispovedaonici. Prisećao se snažnog parfema, tajanstvenog poput noćnog mirisa bašte, istovremeno sladunjavog i teškog; nejasnog utiska o mnoštvu dragulja; a onda i tajanstvenog glasa, dubokog, bogatog i baršunastog. „Ne govori kao rođena Italijanka“, reče on i zamišljeno dodade: „ali glas joj je lepši od svih koje sam ikada čuo.“

Dva čoveka ponovo začutaše i zagledaše se preko vode Zlatnog roga prema udaljenim crnim čempresima i iza njih polusakrivenim kulama sultanove palate. Odjednom više nisu mogli da izbegavaju pravi razlog koji ih je doveo u osamu ambasadorove bašte u ranu zoru.

„Devojka, Pole...“

„Ne.“

„Ona je tamo, Pole.“

„Ne!“

„Ne? *Ja* znam da jeste.“

„Otkud znaš?“

„Jer sam je video, Pole. Video sam Siliju sopstvenim očima.“

„Nemoguće!“ Pol ščepa Kerua za ruku i čvrsto je zavrnuo. „Silija Lampri je mrtva.“

„Ja ti kažem da sam je video.“

„Ti si je video svojim očima? Lično ću ti iskopati oči ako me lažeš.“

„Kunem ti se životom, Pindare. To je bila ona.“ Tišina. „Pitaj Dalama. Bio je sa mnom.“

„O, ne brini, i hoću.“ Pustio je Keruovu ruku. „Ali, Džone, ne zavaravaj se, ako bi ijedan Turčin išta načuo o toj vašoj avanturi, to bi značilo smrtnu kaznu.“